

The background of the cover is a detail from Michelangelo's famous fresco 'The Creation of Adam'. It shows the two hands reaching towards each other, with the index finger of the hand on the right just inches from the index finger of the hand on the left. The hands are rendered with realistic shading and texture, set against a cracked, aged stone background.

**IRENA
OBERMANNOVÁ
LÁSKA JAKO
ŘÍM**

motto

MOTTO

LÁSKA JAKO ŘÍM

Praha 2009

© Irena Obermannová, 2009

Cover photography © Profimedia, a. s., 2009

© foto pro ONA DNES Ondřej Košík, 2009

Veškerá práva vyhrazena

ISBN 978-80-7246-465-4

*Děkuji Martinu Machovcovi, že mi laskavě dovolil
ukrást si do této knihy jeho zážitek v Sixtinské kapli*

Kyslíková maska

„V případě poruchy motoru naleznete nafukovací vesty pod sedadlem. Poletíme také nad oceánem,“ letuška s příjemným úsměvem názorně předváděla, jak si pasažéři na sebe obléknou plovací vesty, až nastane katastrofa. Koli-krát už to viděla?

Tahle pantomima Matyldu vždycky děsila.

Bezpečnostní instruktáž ještě před startem spolehlivě rozdělí cestující na dva tábory – na ty, kteří po celý život katastrofu čekají teď, hned, za minutu, a ty, kteří se jí odmítají zabývat, dokud nepřijde. Neboli na cvoky a vyrovnané jedince.

Matylda spadala do první kategorie. Hlavou jí věčně táhly utrhané ruce, letící hlavy, brýle, protézy, jek a brek.

Otrásla se. Zase moc fabuluje. Tak se nazývala její diagnóza. Defekt její hlavy, její košatý nádor na mozkou. Vy-táhla papír a tužku a napsala si pár poznámek.

Až přistaneme, udělám si culík, to byla jediná věta, na kterou se zmožila. Chvilí přemýšlela, jestli nemá spíš napsat *Jestli přistaneme*. Podmiňovací způsob vzbuzuje v čtenáři naději, že ne vše se může dít, jak má. Vzbuzuje představu katastrofy, což je vždycky dobré. Matylda už dávno věděla, že psaní znamená neustálé poštuchování čtenáře.

Troufale totiž psala knihy. Když vyplňovala v daňovém přiznání rubriku povolání, už pár let se rděla. Vyplňovala ji slovem budícím údiv, obdiv i závist. Spisovatelka. Štou-chačka by tam měla napsat. Protože ačkoliv se stala v prů-běhu let celkem úspěšnou autorkou, právě oněměla. Pře-stávala ji napadat slova, věty i příběhy. Ztratila smysl pro

humor, lesk i jiskru. A co hůř – humor dokonce nesnášela. Neviděla kolem sebe totiž vůbec nic legračního.

Matyldě bylo už jenom smutno. Každým dnem víc a víc. Nejhorší na tom bylo, že věděla, co jediné ji může zachránit. Musí napsat knihu. Nejlépe humornou. V tom vězela její potíže. Psaní ji ničilo i zachraňovalo. Psaní už je takové. Zelené a kruté. O tom by chtěla napsat, ale nešlo to. Nedomohla vypotit ani první větu.

Zadávala se na křídlo letadla. Připadalo jí poněkud zrezivělé. Byla si jistá, že v něm vidí několik děr.

Vlastně by se jí hodilo, kdyby to letadlo spadlo. Nemusela by tu knihu psát. Možná by se zachovaly její poznámky. Čtenáři by si říkali – co se asi dělo dál s tím culíkem? Autorka začala slibně, ale, chudák, nepřežila.

„Rodiče kyslíkovou masku nasadí nejdříve sobě, a teprve potom svému dítěti,“ pokračovala letuška laškovně.

To by taky nebyl špatný začátek.

Kdyby padali a *kdyby* tady měla děti, tuhle instrukci by nejspíš popletla. Vždycky dávala všechno nejdříve dětem.

Jenže Matylda už neměla děti. Měla dvě ženy. Ten fakt přišel náhle a zastihl ji nepřipravenou. Něco se změnilo. Všechno se změnilo. Neměla komu nasazovat masku. Jen sobě. To ji však nezachrání.

Nejenom křídlo, ale všechno v letadle vypadalo jako by prošlé, jako ze sekáče. Matylda měla pocit, že se ocitla v kontejneru na tříděný odpad a ona sama se stala dobře sešlápnutou plastovou lahví. Někde se dočetla, že pokud by se člověk chtěl chovat skutečně ekologicky, musel by ze všeho nejdříve zabít sám sebe. Aby už dál zbytečně ne-spotřebovával.

Nejvíce neekologický je lidský život.

Letadlo se rozjelo a ona ani neměla nutkání se pokřižovat jako vždycky. Místo toho se snažila vypočítat, jak velká

je na palubě hustota obyvatel, kolik milimetrů jsou od sebe pasažéři vzdáleni a o kolik víc prostoru mají Číňané. Dospěla k závěru, že lidé pořád nejsou dokonalí Číňané. Ale asi se to změní. S výčitkami si uvědomila, že s rozpuštěnými vlasy zabírá více prostoru. Nebo šlo o optický klam?

Klamala se pořád raději. Třeba když zase začala myslet na Starýho Lásku. Rozešli se už dávno. Skoro dva roky ho neviděla. Normální ženská by na něj dávno zapomněla.

„Chodiš mi ve snech. A nosíš mi v nich bleděmodrý boty,“ chtěla by mu říct po tom dlouhatánském mlčení.

„Proč bleděmodrý?“ řekl by on.

To by jí stačilo.

Anebo by ji poslal ke všem čertům.

Měla by se vyjadřovat srozumitelně. Knihy by měly být srozumitelné. Se Starým Láskou se Matylda rozešla sama. Od té doby ke svému překvapení potkávala různé zajímavé muže, a někteří z nich ji dokonce chtěli. Jenomže ona nemohla. Pořád na něj myslela. Nedokázala si pomoci.

Rozešla se s ním proto, že jejich vztah neměl naději. A láska přece znamená naději. On byl ženatý a ona zase pošahaná. Přece se k němu nevrátí! K nejstarší lásce na světě, prorezlé jak děravé křídlo, k vrásčité lásce, která v ní tůká holí, protože kulhá. Napadá na srdce. Na její srdce.

Psala odjakživa proto, aby se vyvlíkla ze všech povinností. Aby ji omluvili.

Aby nemusela žít, protože to neumí.

Možná to začalo tehdy v mateřské školce. Celé hodiny chodila dokola a opakovala:

„Já chci maminku.“

Nejdříve jí Obryně, nepřesně označované za tety, dávaly

pokoj a nechávaly ji nachodit spoustu kilometrů. Jednoho dne ji však ta nejobrovitější ze všech Obryní zavlekla do koupelny a polila ledovou vodou.

„Budeš už mlčet?“ prskala jí pak do obličeje všemi obřími mezerami mezi obřími zuby.

„Já chci maminku,“ odpověděla Matylda stereotypně.

V noci pak měla sen, na který nikdy nezapomene. Byl nemístně pyšný. O hodně pyšnější než letadlo, které se ve-tře do nebe. Nikomu by ten sen neřekla. Akorát ho napíše do knížky. Neumí psát, a tak vždycky ze zoufalství prozradí svá nejstrašnější tajemství. Pak se už jen bojí, co z toho bude za malér.

Tehdy v dětství se jí zdálo, že se stala slavnou spisovatelkou, tou nejslavnější na celém světě pochopitelně, a po smrti jí postavili pomník. Mnohem hezčí než má mistr Jan Hus. Coby pětileté dítě viděla svůj pomník úplně jasně. Na podstavci stála žulová Matylda se vztyčenou žulovou hlavu a v ruce třímala husí brk. Obryně ze školky k ní chodila klást věnce, ale sahala jí jen po podstavec.

A na něm stálo vytesáno: *Zemřela za pravdu*. Možná tam vyryli i úryvek z její básně.

V době, kdy se jí zdál ten sen, Matylda ještě neuměla písmenka. Jen ji napadlo, že spisovatelé nemusí chodit do školky. Že jsou výjimeční. Že smějí víc než ostatní. Smějí být slabí a pošahaní. Klíďo píďo.

Že by psaní začínalo pýchou?

Tuhle větu neškrtně. Ani za nic. Ne. Ta věta je nemístná a možná z ní Matylda vykrvácí. Ta věta je zkrátka v pořádku.

Matylda byla zruďné dítě. A zruďným dítětem zůstala do dneška, jen se naučila nedávat to najevo. Tedy v životě.

Od té doby, co se jí zdál sen, se Matylda naučila chodit dokola dočista tichounce. Připravovala se na boj.

Teprve teď ji napadá, že na podstavci by mohla být vytesaná báseň. Třeba ta, co ji zapoměla.

Napsala ji Starýmu Láskovi na hrníček, ale nikdy mu ji nedala. Proč taky? Nevěděl by, co s ní. Hrníček zahrabala doma na dno skříně a už nikdy ho nevyndala. Proč taky?

Starej Láska má jinou rodinu, jinou ženu, jiné děti. Ale ani on neměl komu nasazovat v letadle kyslíkovou masku, protože Láskovy děti už samy měly děti. Až tak byl starej Matyldin Starej Láska.

Za ty dva roky, co ho neviděla, kvůli němu vybrečela devatero moří. Byla žárlivá a sebestředná. Chtěla ho jen pro sebe.

Co kdyby si teď na maličkou chvíli zapnula mobil a napsala mu? Odpověděl by jí? Mohla by mu napsat, že na palubě letadla právě došlo k teroristickému útoku. Třeba by ho to zasáhlo. Když ne teď, tak po vydání knihy, až by ji oplakávali čtenáři.

Matylda si poznamenala do sešitku několik dynamických vět, které by připadaly v úvahu jako první.

Kyslíkovou masku najdete pod sedadlem.

Já chci maminku.

Padáme na Alpy.

Pak je zase škrtla.

Jak to má hergot všechno říct?

Matylda už nechtěla nikoho poznávat. Hlavně žádné muže. Nechtěla se zamilovat, nechtěla z nich být nervózní, nechtěla romantiku. Chtěla svého starýho, blbýho. Jeho vůni, náruč. Takhle touha však byla nebezpečnější než všechny milostné avantýry, co by mohla ještě zažít. Nebezpečnější než létání.

Podle statistik zahynulo nejméně lidí při leteckých neštěstích. Mnohem více jich skočilo z mostu kvůli nešťastné lásce.

Jedno letadlo spotřebuje na dvouhodinovou cestu tolik ropy, že za její cenu by se najedla celá vesnice hladových dětí v Africe.

Matylida pocítila výčitky svědomí.

Měla by odejít do lesů, jíst housenky a bejlí a nic ne-spotřebovat. Představila si svůj byt plný zbytečností. Kolik má bot, vyrobených díky vykořisťování třetího světa, kolik si pije vody, kolik používá krémů testovaných na zvířatech.

Někdy mívala pocit, že rozumí islámským fundamentalistům.

No fuj, poznamenala si a zálibně se na ten výkřik dívala. Zněl jako zaříkadlo.

Křídlo se klepalo, ale zatím drželo.

Svým způsobem se mu podobala.

Na rozdíl od křídla se ovšem Matyldě bohužel pořád něco honilo hlavou.

Ve výšce, kterou považovala za nemravnou, si vzpomněla, jak její otec zavolal její matce z nemocnice, když šel na operaci.

„Můžeš mi odpustit, že jsem tě opustil?“ zeptal se jí.

Po operaci už se neprobral. Díky tomu mu máma dokázala odpustit snáze.

Táta byl rytíř.

Možná by totéž mohla napsat Starýmu Láskovi.

Mnohem líp by však udělala, kdyby utekla. Na konec světa nebo do Říma.

V Římě se koná konference o postavení ženy v Evropě. Z každé evropské země přijede po jedné spisovatelce. Jen z Česka nepřijede žádná. Z Česka přijede Matylida. Matylida lže a krade. Neumí dát dohromady větu. Často opa-

kuje slova. Proč by měla používat pořád jiná? Slova je zbytečně moc. Spisovatelů také, natož pak spisovatelek.

Ona je však podvodnice. Píšící podvodnice. Až to praskne, setnou jí hlavu.

„Nejde o nic náročného, berte to jako příjemný výlet,“ řekli jí ti hodní lidé z Říma po telefonu.

Příjemné výlety v jejím životě zatraceně chyběly.

„Děkuji za pozvání,“ odpověděla tedy.

V Římě byla jen jednou, samozřejmě s ním. Všude byla s ním, strávila s ním dva tisíce let. Dodneška si pamatuje, jak ji v letadle držel za ruku. Jak ji tahal po památkách. A jak se na Andělském hradu provalilo, že Starej Láska neumí číst v mapách. Že není správný muž. Styděl se, aniž tušil, že právě to na něm nejvíc miluje. Pod jeho neprůstřelností tušila dívčí něhu. Poslušně kráčela podle jeho pokynů na opačnou stranu, než ležel cíl. A mlčela o něze. Tak už to zůstalo.

Celá se s ním ucabrtala.

Proč nepozvali nějakou spisovatelku? Někakou chytrou, která umí anglicky? Která něco ví o postavení ženy v Evropě. Matyllda by jim nějakou poradila. Jenomže se nezeptali. A tak je tu i se svým stupidním příspěvkem, který si hrdě nazvala v počítači jako *Spíč*. *Spíč* zní pořád líp než speech. A což teprve píč. Matyllda napsala píč.

Nikdy si neobjednávala místo u okénka, chtěla se dívat na nebe pokradmu, až tak velké byly její rozpaky. Mraky vypadaly shora jinak než ze země. Mraky vypadaly huř. Viděla jim pod sukně. Působily těžce, neohrabaně. Nic magického. Prostě cizí kuchyně. Matyllda se radši přestala dívat.

Dva mladíci sedící vedle ní se pořád vrtěli, takže stejně

mohla z nebe zahlédnout jen jakýsi trapný kousek. Raději si vytáhla svou řeč. Měla by se jí pořádně naučit, s její výslovností by jí také nemuseli moc rozumět.

Po pravdě řečeno se Matylda z tématu dost vyvlíkla. Nejspíš ji vypískají. Protože číst na seriózní konferenci o tom, jak ve třetí třídě vyšívala dečku, je teda dost velká drzost. Drzost je ovšem základem psaní. Kvůli tomuhle výletu v sobě Matylda kdesi hluboko vyškrábla poslední zbytky své troufalosti.

Kromě chuti do života, energie, humoru a touhy po romantice Matyldu opouštěla také drzost. Už nedokáže ani napsat, že ve své píči se pokusila zachytit poslední křeče původní Matyldy, holky, co si drze mířila ke své žulové soše.

Sklopila stoleček určený na jídlo, které se během tohoto nízkorozpočtového letu nepodávalo. V duchu trénovala přednes. Otvírala naprázdno pusku jako kapr na suchu, a mladík, který stínil svým tělem mraky, se na ni překvapeně zadíval.

Ve škole jsme mívali předmět, který se jmenoval ruční práce. Celá třída třeba vyšívala dečku. Křížkový steh, perličkový steh, ta hezká slova mi navždy uvízla v hlavě, stehy ne. Zkrátka, když byla dečka dovyšita a odevzdána, poprvé jsem se tváří tvář setkala s čímsi, do čeho jsem posléze narážela celý život. Příští hodinu paní učitelka vstoupila do třídy. Ukazovala několik vzorných deček a rozplývala se blahem. Všechny je vyšily vzorné holčičky. Pak paní učitelka učinila významnou pomlku.

„Tak, milé děti, ale jsou mezi námi i takoví, kteří dečku trestuhodně odflákli. Jako třeba naše známá firma Jenda Adamička.“

Třepala před našimi obličejí ušmudlanou, poloroztrhanou a postmoderně sešivanou dečkou. Všichni se smáli.

Pak ovšem paní učitelka učinila pomlku ještě významnější.

„Děti, to ale ještě není ani zdaleka to nejhorší. Protože Jenda Adamička je aspoň chlapec, že ano.“

Touto větou paní učitelka naznačila, že Adamička za nic nemůže. A hned dala prudkou smeč.

„Nejhorší je, že úplně stejně ošklivou dečku vyšila holčička.“

Načež ta dobrá žena roztáhla před očima celé třídy moji umolousanou, flekatou a křivolakou výšivku. Styděla jsem se. Bylo mi jasné to, co jsem už dávno tušila – nejsem správná holčička. Možná jsem Adamička. Strašná představa.

Z reproduktorů se ozval pilotův hlas.

„Dostáváme se do oblastí zvýšených turbulencí, připoutejte se, prosím,“ vyhrkl rychle, a to i přesto, že letuška už při bezpečnostní instruktáži pravila, že doporučuje, aby pasažéři zůstali po celou dobu připoutáni.

Možná to řekl rychle až moc, napadlo by jistě původní Matyldu, kterou bývala dřív, když ještě lpěla na životě. Dnes jí však bylo všechno fuk. Kromě všech dalších věcí ji opusťtila i obava o život.

Letadlo se zhouplo. A pak znovu a zas. Poskočilo o několik metrů dolů. Křídlo se málem utrhlo. Právě začali padat. Ve vypjatých situacích bývala Matylda první, kdo omdlel. Tentokrát nic. Cítila se volně, jako mrak. Připadala si stejně tak tlustá a proměnlivá v čase.

Jediné, čeho litovala, bylo, že shora prostě nemohla vidět, jak mraky táhnou, jak plují jako voda. Vodu Matylda považovala odjakživa za svůj živel, přivlastňovala si veškerou vodu světa, milovala ji. Od malička dokázala dřepět hodiny na břehu řeky, potoka či louže a tiše se dívat.

Řím byl město vody. Na každém rohu tu stála fontána,

vlčice našla dvojčata na břehu blondaté Tibery. Tohle město bylo poseto chrlícími bohy, želvami, mušlemi, koňmi, nymfami, amforami. I dělové koule tu střílely vodopády. A když zrovna v nějaké ulici nestál akvadukt, museli tam Římané dát aspoň obyčejný kohoutek s prastarým kamenným lavórem, kterým nepřetržitě tekla proud určený k osvěžení pocestných anebo také k mytí aut. A poslední vlnu na nekončném koloběhu římské vody tvořila Fontana di Trevi.

Starej Láška ji tehdy dávno dlouhými oklikami k fontáně dovláčet. Hodili do vody minci, aby se sem zase vrátili.

Vrací se sama a vůbec nechápe proč.

Rozhlédla se. Všichni pasažéři omdlávali. Křičeli hrůzou. Mladík sedící vedle ní se hlasitě modlil. Jeho kamarád drkotal zubama. Kochala se jejich utrpením. Usmívala se. Nádherné divadlo. Kdyby to tak neházelo, dělala by si poznámky. Třeba že ta bělovlasá paní přes uličku má pevně zavřené oči, jako by jí to mohlo zachránit. Všechny vrásky v obličejí se jí strachy vryly do duše jak brázdy. A slečna sedící před ní začala hledat kyslíkovou masku.

Nejzábavnější bylo pozorovat letušky. Seděly čelem k pasažérům, a tak to neměly vůbec jednoduché. Křečovitě se usmívaly a už si nešuškaly. Ani si vzájemně neupravovaly klopý na uniformě. Zdálo se, že na palubě se nebojí jen jediný člověk. Matylda.

Po těle se jí rozlilo příjemné teplo. Zavřela oči a snila. Vtom uslyšela někoho telefonovat. Zřetelně rozeznávala vyzváněcí tón ve stylu jakéhosi táhlého chrámového zpěvu. Ne, to přece není možné, nemůže rozumět. Hovor probíhal v jí zcela nesrozumitelné řeči. Přesto věděla, o čem mluví. Jak to? Nechápala.

„Všechno běží jako na drátkách,“ oznamoval mužský hlas. „Ano, jsem v pořádku. Ne, neboj, nezapomenu. Mrkve a okurky. Tři sta dvacet sedm.“

Konečně ho spatřila. Člověka, který se taky nebál. Seděl přes uličku jednu řadu za ní. Byl hodně mladý, a tak mu Matylda bude říkat Chlapeček. Měl oči černé jako její noční můry a na sobě fialové tričko s nápisem *Peace*. Mrknul na ni spiklenecky. Letadlo s sebou smýklo. Všichni vykřikli a letušky konečně přestaly předstírat pohodu. Usmála se na něj také a v tu chvíli turbulence přestaly. Lidé na palubě si oddychli, jen Matyldě se přitížilo. Najednou si to uvědomila.

Bude muset pokračovat.

Bude muset žít.

Furt a dokola, dokud neumře.

Ledaže by to udělala sama.

Ledaže by se sama sobě stala letadlem, které se zřítilo. Cítila, jak jí narůstají děravá křídla.

Matylda zkrabatěla čelo. Že by ji už měla? První větu? Hrdinka zemře? Hned na začátku?!

Vážení pasažéři, kyslíkové masky došly.

Takovou věc by ovšem musela čtenářům odčinit. Nejlépe svou vlastní krví.

Autorka umře se svou postavou. Matylda je skolí obě jednou ranou. Sebe i ji.

Psaní je všechno, co má sílu.

Copak na to zapomněla?

Náplast s obrázkem

„Jsem připravenej, že mě jednou opustíš,“ říkával. „Chceš bejt sama.“

„A na to, že tě neopustím, připravenej jsi?“

Jistěže chtěla být sama. Samota je k psaní bezpodmínečně nutná. Stejně jako beznaděj. Šťastný spisovatel se ještě nenarodil.

Spisovatelé jsou do sebe zahledění, nemocní sobci. Chudáci, kteří celý život hledají někoho, kdo je bude opatrovat, kdo to s nimi vydrží, i když tuší, že nikdy nikoho nenajdou. Na spisovatelích není nic k obdivování. Jsou nebezpeční, primitivní a mluví jenom o sobě. Obdiv zasluhují jejich manželky, manželé a děti.

Jenomže Starej Láska to měl dobrý. Nemusel nijak trpět tím, že Matylida je příšerná. Netýkalo se ho to. Nikdy ji nehodlal opatrovat. Měl ji jako pouťovou atrakci. Chodil se na ni dvakrát týdně dívat jako na tygra. A pak zas šel, aby ho nepokousala.

Proto s ní dokázal zůstat dva tisíce let.

Po ničem jiném Matylida tolik netoužila jako Starýho Lásku pokousat.

Sežrat mu hlavu.

Všechno.

Na letišti v Římě panoval zmatek. Nefungoval pravý východ a skoro žádné pásy na bagáž. Všichni tu ječeli. Ženy otevíraly načerveno natřené pusy a muži se naparovali ve svých zelených, bleděmodrých a růžových svetříkách, jaké dokážou nosit jen Italové, aniž by vypadali jako

kretění. Matyldě se Italové líbili. Ještě víc se jí však líbily Italky.

Ale teď na ně neměla nervy.

V hlavě jí hučelo z přistání a z nízkorozpočtového letu jí v břiše kručelo hlady. Na kufr čekali už půl hodiny a ona měla pocit, že fronta postupuje směrem dozadu.

Mohla by napsat celou knihu o psaní. To by byla teprve ostuda! Ale jelikož se před chvílí rozhodla zemřít, existovala jistá šance, že tu ostudu ustojí. Že jí to čtenáři prominou. Že jim jí bude líto.

V každém čtenáři dřímá spisovatel, každý touží napsat knihu. Leckterý už začal. Všichni potají myslí na svůj pomník, ale přízná to jen blb spisovatel, člověk od přírody vybavený neomaleností, neskromností a neopatrností. Někdo by možná řekl pravdomluvností, ale nebylo by to přesné.

Pravda v psaní je kapitola sama pro sebe. Psaní je pravdivá lež. Šokujícíně pravdivá lež. Přitom lež tak obyčejná. Nejzapeklitější lež na světě. Lež jako věž, při které čtenáři slézají nehty u nohou. Tak důvěrně ji znají. Je přece jejich. Tutlají stejnou lež doma do polštářů. Spisovatelé se vyznačují tím, že ji na plné pecky napíší. Spisovatelé mají společnou potřebu lhát. Potřebu říkat pravdu. Společnou nutnost zoufat si.

Matylda fronty nenáviděla. Nenáviděla všechno, co souviselo s ukázněností. Pokaždé měla chuť udělat něco, aby se mohla chovat jinak. Aby tu nemusela stát jak ovce. Chtěla se svléct do naha, šermovat nad hlavou potvrzením od lékaře, kde by to stálo černé na bílém – *Čekání ve frontě ji ohrožuje na životě*. Měla chuť řvát nebo strílet. Něco vykutáleného vymyslet. Vyvléct se z toho. Dát svému okolí jasně na srozuměnou, že mimořádní jedinci frontu stát nemohou.

Jenomže právě tuhle sílu Matylda ztratila. Tak moc se